

Találkozások Galambos Ferenc Iréneusz atyával

80. születésnapjára

Nevét először az újságban olvastam, amikor a forradalom után, 1957–1958-ban beszámoltak a Győrben megrendezett és az elrettentést szolgáló perről, de ott is csak futólag említették, mert akkor már nem tartózkodott itthon. Egyházi előjárói figyelmeztették, hogy a letartóztatandók listájára kerülhet, ezért jobb, ha elhagyja az országot. Személyes találkozásunkra az Anyanyelvi Konferencia valamelyik korai tanácskozásán kerülhetett sor. Nem az elsőt, melyen részt vett, mert a Debrecenben tartott összejövetelről visszatérve, többen rossz néven vették ottani megjelenését, ami pedig az itthoni helyzet megismerésére, könyvek beszerzésére, kapcsolatok kiépítésére nagyon fontos volt.

A Magyar Anyanyelvi Konferencia elnöke *Lőrincze Lajos*, egyik jelentős szervezője, kiadványainak szerkesztője pedig *Imre Samu*, akik nagyon vigyáztak arra, hogy politika lehetőleg ne kerüljön az előadásokba. Résztvevők csak nyugatról jöhettek, a szomszédos országok magyar szakembereinek meghívását a hatóságok nem engedélyezték.

Első találkozásunkkor két dologban kértem Iréneusz atya segítségét, illetve tanácsát. Az 1970-es évek első felében nagyon foglalkoztatott, hogy a Magyarországon élő nemzetiségek számára, azok szakembereinek közreműködésével egy néprajzi könyvsorozatot adjunk ki, ami elősegítheti identitásuk megőrzését. Az a naiv elképzelés élt bennem, hogy ezzel párhuzamosan a szomszédos országok hasonló sorozatot jelentetnek majd meg a náluk és velük élő magyar kisebbségekről. Galambos Iréneusz a vállalkozás elindításával egyetértett ugyan, de azt is megjegyezte, hogy az utódállamok ilyet aligha fognak kiadni. Igaza lett! *A Magyarországi Nemzetiségek Néprajza* azonban megindult, a kötetek száma 2000-ben meghaladja a 80-at, és nyolc különböző nyelven jut el a magyarországi nemzetiségekhez.

A másik sorozatot *Néprajz Mindenkinél* címmel kívántam elindítani. Ez arra szolgált, hogy határainkon túl, előadásokon, ünnepélyeken, más kisebb-nagyobb összejöveteleken a néprajzból mindazt fel tudják használni, ami a nemzeti jelleget kifejezi. Elsőnek a népviseletet említette, mert ehhez a megfelelő irodalom, rajz, fénykép, sőt szabásminta nem áll a nyugati szóránymagarság rendelkezésére. Azután a szokásokat hozta elő, majd azt is megállapítottuk, hogy a népzene, népdalra, általában a népköltészetre ugyancsak nagy szükség lenne. Tanácsait mások is megerősítették, ezért a sorozatot megindítottam és abból négy kötet meg is jelent. Azt hiszem, hogy nem érdektelen ezeknek a címét megemlíteni: *Varga Marianna*: Magyar népviseletek régen és ma, 1982.; *Szonjas-Schiffert György–Csenki Imre*: Népdalaink a magyar történelemben, 1984.; *Dömötör Tekla*: Régi és mai magyar népszokások, 1985.; *Banó István*: Megfújom sípomat erdő derekában... Válogatás a régi és a mai magyar népköltészetből, 1985. Sajnos a sorozatnak végeszakadt, pedig jó eredménnyel használták a messzi magyar szórványokban is. Jó lett volna, ha folytatódik!

Az 1970–1980-as években már nemcsak az Anyanyelvi Konferenciákon, de néprajzi és más összejöveteleken is találkoztunk és lassan kialakult előtem életútja, mely Alsópakonypusztáról (Pest megye) indult el, ahol édesanyja a tanyasi gyermekeket tanította. Budapesten született 1920. október 21-én. A család a későbbiekben még öt gyermekkel szaporodott. Első emlékei a Duna–Tisza közének homokvidékéről származnak, de iskoláit már a fővárosban kezdte meg, ahol édesapja az egyetemnek volt tisztviselője. A harmadik elemi osztályt a bécsi intézetben járta, ahol egy év alatt teljesen elsajátította a német nyelvet. A középiskolát a budapesti Bencés Gimnáziumban végezte és 1938-ban érettségizett. Neveltetése következtében a szerze-

ti életet választotta, amit elősegített ennek az esztendőnek két nagy eseménye: a *Szent István Emlékév* és az *Eucharisztikus Kongresszus*. Érdemes megemlíteni, hogy osztályukból nyolcan jelentkeztek a bencés rendbe és a noviciátust (újoncév) együtt töltötték Pannonhalmán. Ezután nagyon kemény évek következtek, mert a teológiát és a pesti egyetemen a magyar-német tanári szakot párhuzamosan végezte, majd ugyanoda ment vissza tanárnak, ahol egykor közpiskolai tanulmányait végezte. 1944-ben pappá szentelték. Életének nagy élménye volt a cserkészet, mely gyermekkorától napjainkig elkísérte.

1945-ben a csepeli munkások hívták, hogy szervezzenek bencés gimnáziumot. Mire azonban a nehéz körülményeket legyőzték, már államosították az iskolát (1948). Ezután Tökölön, majd Adonyban lett plébános-helyettes, de véglegesítést nem kaphatott, mert nem volt „békepap”. Közben a teológiai doktorátushoz szükséges tanulmányokat hallgatta és a szükséges vizsgákat tette le. 1953-ban a Győri Bencés Gimnáziumban két rendtársát az ÁVO letartóztatta. A főpát úr odahelyezte és meghagyta, hogy csak a diákokkal foglalkozzék. Önképzőköri, nagy kerékpáros kirándulások, de még bélyeggyűjtés is szerepelt a tanítványai képzésében, ez utóbbi lehetővé tette a külföldre történő levelezést.

Most hallgassuk meg saját magát, hogyan változott meg élete folyása: „1956 forró októberi napjaiban beleszórtam az »eseményekbe«. A munkások biztatására (a cserkészettől ismerték tőbbsen) beszéltem a városháza erkélyéről, majd mikor egy másik rendtársammal felmentünk a városházára, ott Szigethy Attila azzal fogadott, hogy szükségük van ránk, akik nyelveket tudunk. Így először telefonon léptem kapcsolatba szinte egész Európával, azután ki is küldött Bécsbe a segélyküldemények koordinálására. Kétszer is jártam azokban a napokban Ausztriában, de Pesten is, ahol szintén sokakkal kerültem kapcsolatba. Mindszenty hercegprímással is beszéltem a budai várban lévő romos primási palotában (csepeli cserkészvezető koromban 3 évig voltam ifjúsági ügyekben referense). Az ő beszédét november 3-án este közösen hallgattuk meg Győrött. Másnap reggel hívatott a házfőnök-igazgatóm Holenda Barnabás és ajánlotta, hogy »magam és a rend érdekében jó volna, ha legalább egy időre eltűnnék«. Néhány társammal, akik velünk együtt voltak a forradalmi tanácsban, elindultunk gyalog az osztrák határ felé. November 5-én érkezünk meg Ausztriába. Én az első plébániára tértem be. Oda autóval jöttem értem Bécsből.”

Mikor megtudta, hogy Traiskirchenben, a menekülttáborban több ezer magyar él együtt, de a plébánosuk nem tud velük beszélni, azonnal odament és így lett egy évig a tábor lelkesítője, két fiatal pap segítője. Tolmázkodott, előadásokat, nyelvtanfolyamokat, zárandokutakat szervezett, ellátta a menekültek lelki gondozását, amire azoknak mindennél nagyobb szükségük volt. Jól működő általános iskolát indított el, a középiskolákat pedig maga vitte el az Ausztriában működő hat magyar gimnázium valamelyikébe. Ezek közül az utolsó Innsbruckban szűnt meg 1963-ban, a diákok és a tanárok jelentős része Kastlban talált otthonra. A menekülttábor több ezer lakója részére *Élni akarunk* címmel napilapot alapított, melynek szerkesztője figyelte az osztrák lapokat és a magyar rádiót. Ennek 130 száma jelent meg, ezeket elhelyezte a Széchenyi Könyvtárban, ahol mindenki számára hozzáférhetők.

Élete alapvetően megváltozott, hiszen eddig belülről igyekezett az egyházat és a magyarságot szolgálni, ezután ugyanezt tette kívülről. Mikor megtudták, hogy a táborban milyen iskolai és művelődési életet teremtett, meghívták a Német Szövetségi Köztársaságba, hogy hasonlót hozzon létre, most már valamelyest rendezettebb körülmények között. Erre a legalkalmasabbnak látszott az egykori bencés kolostor *Burg-Kastl*, de azt még rendbe kellett hozni. Megindult a tanítás és ennek az intézménynek lett igazgatója 1957–1969 között. 1958-ban már megtartották az első érettségit, megalakították a könyvtárat, énekkarukkal és táncsoportjukkal bejárták Nyugat-Európa számos városát, különösen azokat, ahol magyar szórványok éltek. Minden Pünkösdkor nagy magyar találkozót rendeztek, melyen az egykori tanítványok és családtagjaik, de mások is részt vettek. Az iskolában, az ifjúság megszervezésében rendkívül nagy szerepet játszott a cserkészet.

1964-ben mint a pannonhalmi főpát titkára részt vett a II. Vatikáni Zsinat néhány ülésén, ami nagy élményt jelentett számára. 1966–1967-ben egy teljes évet tölthetett Rómában, ahol a Bencés Egyetem Liturgikus Intézetében a liturgia megújításának kérdésével foglalkozott, mint külföldi magyar megbízott. Ebben az időben szépszámmal írt ilyen jellegű tanulmányokat, cikkeket. A következő évben Kanadában és az USA-ban járt, mindkét helyen számos magyar csoportot látogatott végig és igyekezett azokat magyarságukban megerősíteni. Ugyan-

akkor felhívta a Burg-Kastl-ban működő magyar középiskolára a figyelmet, melynek már korábban is voltak innen származó tanítványai.

1969-ben jöhetett először haza Magyarországra, sajnos egy szomorú esemény kapcsán: édesapja temetésére. Ebben az évben földrajzilag is közelebb került Magyarországhoz, mert elfogadta a burgenlandi, felsőlövői gimnázium tanári állását, ahol hittant és magyar nyelvet tanított (1969–1985). Olyan helyre jött, ahol az ősi magyar lakosság, ha egyre csökkenő számban is, de élt. Az Őrséghez tartozó településeket segíteni kellett, hogy a magyarok megmaradjanak. Közben 1969-től Felsőőr, majd 1977-től Alsóőr lelkesedte, ez utóbbiban a lakosság döntő többsége magyar és katolikus. Szívós, céltudatos, emberfeletti munkával minden megtett, hogy a burgenlandi magyarságot megtartsa.

Tudta és vallotta, hogy elsősorban a nyelvet kell megőrizni, aminek azon a vidéken egy nagyon szép, archaikus változatát beszélték és beszélnek. Már az 1970/71-es tanévben sikerült tíz olyan magyar gyermeket összeszednie, akik az iskolában szülei, nagyszülei nyelvét akarták megismerni, ezért a horvátokkal karöltve, akik tizenötöten voltak, külön osztályt hoztak létre, így a magyar órákat a tanrendbe is sikerült beiktatni. Sajnos azonban a német nyelv tanárnője sorra eltanácsolta a gyermekeket. A vállalkozás azzal a tapasztalattal járt, hogy külön iskolára van szükség. Az önálló iskola, melyben külön magyar és külön horvát tagozat működik egymás mellett, 1992-ben alakult meg. De már ezt megelőzően is nyári táborokat szervezett a magyar középiskolások számára, főleg a Balaton mellett, ahol az anyanyelvüket gyakorolhatták, megismerhették az ország történetét, irodalmát, néprajzát.

A munka során egyre inkább nyilvánvalóbbá vált, hogy az intenzívebb tanításhoz, a lap-szerkesztéshez, a kulturális munkához komoly könyvtárra van szükség. Először saját könyveit bocsátotta rendelkezésre, majd széles körű gyűjtőmunkát kezdeményezett az anyaországban, ahonnan sok könyvet kaptak és vásároltak. 1973-ban sikerült megfelelő helyiséget szerezni az alsóőri községháza épületében, és megkezdődhetett a könyvek rendszeres kölcsönzése. A magyar könyvtárat 1975-ben maga a tartományi főnök nyitotta meg. Ez a létesítmény kisebb kiállítások megvalósítására is vállalkozott. A könyvtár negyedszázad alatt sokat fejlődött.

1988-ban megalakította az *Őrvidéki Magyar Intézetet*, melyben azóta is fejlődő könyvtár szolgálja mindazokat, akik szülőföldjükről elsősorban anyanyelven többet akarnak tudni. Az Intézetben nemcsak előadásokat tartanak, hanem konferenciákat is rendeznek, melyre az anyaországból, majd a szomszédos területekről is hívnak meg magyar szakembereket. Az alsóőri plébánia vendégszobája mindig szeretettel várta a kutatókat és ezzel többen is éltek, ugyanakkor néprajzi, történeti, zenei gyűjtésük eredményét könyv alakban vagy csak kéziratban a Magyar Intézet rendelkezésére bocsátották. Galambos Iréneusz munkásságából kiderül, hogy a néphagyomány gyűjtését, felelevenítését a nyelv ápolása mellett a legfontosabbnak vallja.

Ezzel a kérdéssel sokat foglalkozott elméletben és gyakorlatban egyaránt. Nem egy cikkében vizsgálja a kérdést: *Mit jelent számomra a néphagyomány és a népelettel való foglalkozás?* (Magyar Néprajzi Társaság Könyvtára 8. 1991.) Másik alkalommal azt veti fel: *A nyelvtudomány és a népművészet szerepe a nemzeti kultúra megtartása és elmélyítése terén Burgenlandban* (A magyar nyelv és kultúra a Duna völgyében 2. Bp.). Többször részt vett a *Békéscsabai Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségkutató Konferencián* és annak 3. kötetében jelent meg *A burgenlandi magyar népzenei kutatás és annak felhasználása a kulturális munkában* című írása. Munkásságát egy önálló kötetben is összefoglalta: *Hagyományörzés Alsóőrön* (1991). Különösen fontosnak tartja a népzenei és ennek feltárására igyekezett ismert szakembereket meghívni az anyaországból. Mikor elhatároztuk, hogy *Néprajzi Látóhatár* címmel az egykori Magyarországon lakó, most más országban élő néprajzkutatók számára 1992-ben folyóiratot (évkönyvet) indítunk, Őt hívtuk meg Burgenlandból a szerkesztőbizottságba, amit nemcsak elfogadott, hanem azóta is segíti munkánkat. Most a IX. kötetet 80. születésnapjának megünneplésére szenteltük.

Sok-sok munkája között hadd említsem meg, hogy igyekszik felkutatni azokat az írókat, tudósokat, akik az Őrvidéken születtek, vagy valamilyen módon a magyar műveltséghez kötődnek, hogy azok emlékét cikkben, évkönyvben vagy emléktáblán megörökítse. Kikutatta, hogy *Móra Ferenc* is élt az Őrségben, Felsőlövőn (*Móra Ferenc Felsőlövőn*, 1974), akinek élete kevésbé ismert részletére világított rá. 1979-ben több helyen Faludi Ferenc ünnepeket tartottak születésének 275. évfordulóján, aki Németújvárott született és 200 évvel ezelőtt Rohoncon hunyt el. Nemcsak előadások hangoztak el, hanem emléktáblákat avattak, kiállításokat ren-

dezek Kőszegen, Németújvárott, Felsőőrben, Rohoncon. Hasonló módon harminc olyan nevezetes személyiségről emlékeztek meg, aki Burgenlandban született vagy ahhoz szorosan kapcsolódott.

Többek között sor került *Komjáthy-Schwartz Elemér* száz éves születési évfordulójának megünneplésére (*Galambos Iréneusz: Száz éve született Schwartz Elemér. Néprajzi Hírek* 1990), aki elindítója volt magyarországon a vallási néprajzi kutatásoknak és sokat tett hazánk német nemzetiségének alaposabb megismerése érdekében is. Tanított a budapesti és a löweni egyetemen. *Imre Samu* (1917-1990) Felsőőrben született, régi kedves barátom, akinek emlékére a Néprajzi és a Nyelvtudományi Társaság egy emléktáblát szeretett volna elhelyezni születése helyén, hiszen, mint nyelvész sokat foglalkozott Felsőőr nyelvújításával. Mivel református volt és az egyház (Pápa, Debrecen) nevelte fel, úgy gondoltam, hogy ezen a vonalon indulok el. Sajnos a református egyháztól levelemre nem kaptam választ és ekkor fordultam Iréneusz atyához, aki jelezte, hogy néhány nap múlva Budapesten lesz és akkor felkeres. Így is lett és az emléktábla áll azon a helyen, ahol Imre Samu, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja meglátta a napvilágot és az ünnepségek lebonyolításába bevonta a református egyházat is. Az én kedves barátom jeles napon született, október 31-én és amikor Iréneusz atyával mindenben megegyeztünk, mosolyogva megjegyezte: Sok napon rendeztem már ünnepeket, de az első eset, hogy ilyenre a reformáció emléknapján kerüljön sor.

Úgy érezte, hogy élő szó mellett szükség van írásra, mégpedig magyar nyelvű folyóiratra. Az *Őrség* című periodika már 1968-ban megindult, de 1970-ben, a 4. számtól vette át, s gyakorlatilag a mai napig szerkeszti. Ez a burgenlandi magyarság életével, történetével, néprajzával és irodalmával foglalkozik. Csak sajnálni lehet, hogy rendkívül kis példányszáma miatt csak igen kis körben ismeretes az anyaországban. Az utóbbi években a gyermekek számára is kiad munkatársaival folyóiratot, de ezt csak hallomásból ismerem, mert eddig még nem jutott el hozzám. Tudom azonban, hogy éppen a legfiatalabb burgenlandi magyarok között jelentős hatást fejt ki.

Most, 80. születésnapján jó érzéssel nézhet vissza életére, mert nagyon sokat tett azért, hogy a rábízott lelkeket kereszténynek és magyarnak megtartsa, és ebben megerősítse. Ez az Ő életműve, mely a latin költővel szólva *aere perennius*, hiszen valamilyen formában az elkövetkező századokban is megmarad. Életének e jeles napján a magam és az egykor, vagy éppen napjainkban általam képviselt intézmények, társaságok nevében két dolgot kívánok: Eljen sokáig békében, állandóan új feladatokat keresve; és legyen olyan utóda a legnyugatibb, östeleplésű magyarság szellemi vezetőjeként, aki legalább megközelíti az Ő munkásságát.

Balassa Iván

Szkíta-kori leletek Bodroghalom határában

A Kr. e. 6. században vidékünkre özönlő nomádokat, a szkítákat név szerint ismerjük a történetírás atyja, Herodotos IV. könyve alapján. Meghódították ezek a keleti harcosok a Kárpát-medence Dunáig terjedő síkságát, de a folyók mentén északra, a hegyek közé is behatoltak.

Megyénk területén sok, szórványosan előkerült emlékük megtalálható a Herman Ottó Múzeum gyűjteményében. Ásatások napfényre hoztak számos sírt, ezekből képet alkothatunk fegyverzetükről, bronz nyilhegyeik például Belső-Ázsiától Nyugat-Európáig megtalálhatóak. Használtak lándzsát, a vas lándzsahegyeket eltemették az elhunyt harcosal. Rövid tör egészítette ki a támadó fegyverzetet. Viseltek páncélt is, mely kis pikkelylemezek felvarrt sorozatából állt. Ékszerük között a bronz kar- és lábperceket említhetjük, és a bronz gyűrűt, hajfonatkarikát. Bodroghalmon is megtalálhatjuk ezeket a viseleti darabokat. Az elsőket egy homokbánya oldalfalában vette észre Fehér József, a sátoraljújhelyi Kazinczy Múzeum igazgatója, Peresényi Mihály, Bodroghalom polgármestere és Tarr Mihály, a csepeli Kultúrház igazgatója. A véletlen úgy hozta, hogy Tarr Mihály barátaival nagyapja tanyáját szerette volna megnézni. Az *Eresztvényhomok* nevű határreszen jártak, amikor meglátták a homokbányát. Mivel Tarr Mihály édesanyja valamikor itt dolgozott a területen lévő kertészetben, s már akkoriban találtak itt csontokat és edényeket, ezekre emlékezve betértek a bányába. Észrevették a ho-

A bodroghalmi 1. sír a nyugati bányafalban (Kulcsár Géza felvétele)

mokfalból kiálló csontokat, Tarr Mihály monogramjával jelölte meg a csontok helyét. Másnap Fehér József értesítette a Herman Ottó Múzeumot, s Kulcsár Géza fotós kollégámmal azonnal a helyszínre autóztunk. Három sírt bontottunk ki. Tájolása mindháromnak más. Az első sírban lábperecek is voltak, s az egyikben szövetmaradványokra lettünk figyelmesek, melyet a bronz korrózió tartósított. Lényeges minden esetben, hogy régész szakember bontsa ki a leleteket, hiszen minden foglalkozásnak, tanult mesterségnek megvan a fortélyja. A régész méretarányosan lerajzolja a sírt, fotó készül, tehát dokumentálja az előkerült történelmi hagyatékot. A lelet így hiteles, és így tudunk következtetni például egy-egy tárgy viselésére.

Úgy gondoljuk, hogy az ásatásokon előkerülő újabb leletek korábban tisztázatlan történelmi kérdésekre is fényt derítenek. Ilyen lehet például, hogy a húsz éve a közelben feltárt kelta temetőben eltemetettek kapcsolatban lehettek-e egykor a most felfedezett szkíta kori népeséggel, vagy korábbi században éltek a mocsárból kiemelkedő homokdombon.

B. dr. Hellebrandt Magdolna

Szoborállítás a fejedelemasszony szülőhelyén, Ónodon

Kétezerben, a 2000 éves kereszténység és az 1000 éves magyar államiság jubileumi éve mellett sor kerül magyarságunk és a református egyház egyik legnagyobb női egyéniségének, Erdély fejedelemasszonyának, I. Rákóczi Györgyné Lorántffy Zsuzsanna születésének 400. évfordulójára.

A fejedelemasszony születési helyén – a Miskolc közeli Ónodban – eddig még semmiféle jel nem emlékeztetett a nevezetes eseményre. Pedig Lorántffy Zsuzsanna itt a várban látta meg a napvilágot 1600-ban. Atyja serkei Lorántffy Mihály abban az időben a vár kapitánya volt. Anyja Zeleméri Kamarás Borbála itt adott életet Zsuzsanna gyermeküknek. A gyermek

itt tanulta meg az első betűket, az írást, az olvasást, itt találkozhatott először az életében oly fontos olvasmányként számontartott bibliával. Az ónodi vár romantikus környezetében szerette meg a szép természetet, a virágokat, a kerteket, a gyümölcsösöket, az égi madarakat. Itt ismerkedett meg a kézimunka és a hímezés tevékenységével. Itt látott először kenderáztatást, fonást, szövést, amint azt az ónodi várbeli asszonyok végezték. A vár tornyából pedig a közeli Muhira is gyakran emelte szemét, ahol akkor már nemcsak az 1241-ben elesett Lorántffy-ösök csatában meghalt porait, hanem Mohi mezőváros, s török által felgyújtott templomának pernyéit is hordta a szél.

Az április hónap fontos szerepet játszott a fejedelemsasszony életében. Lorántffy Zsuzsanna születésnapja áprilisban volt, 1616. április 18-án ment férjhez I. Rákóczi Györgyhez, későbbi erdélyi fejedelemhez. 1642. április 5-én tért át menyee, Báthory Zsófia a református vallásra. 1656. április 28-án temette el kedves fiát, Zsigmondot a gyulafehérvári templomban, és 1660. április 18-án – házasságkötése napján – költözött el az élők sorából.

A fejedelemsasszony nevét viselő *Ónodi Lorántffy Zsuzsanna Honismereti Egyesület* a millennium alkalmából a nagymasszony születésének 400. évfordulóján szobrot kíván állítani Ónod főterén. Ez lesz a negyedik, a nagymasszony teljes alakját ábrázoló szobor a Kárpát-medencében, a sárospataki, a nagyváradi és a tiszaszederkényi után. A közadakozásból, a református egyházak és egyéb adományozók pénzéből összegyűlt összegből *Borsos István* tanár, encsi szobrász készíti el a művet, az azt megillető belső lelki hozzáállással és szívbeli buzgósággal. Felavatására a millenniumi megemlékezések keretében került sor augusztus 13-én délelőtt fél 10 órakor, a Magyar Köztársaság Kormányának egyetlen nőtagja, dr. Dávid Ibolya Igazságügyi Miniszter és számos illusztris egyházi és világi vezető szolgálatával és közreműködésével.

A megemlékező évforduló és a szoborállítás legnagyobb áldása mégis az lenne, ha Lorántffy Zsuzsanna egyéniségének kiváló jellemvonásai épülnének be kitörölhetetlenül a magyarság és az egyház tagjainak az életébe. Ezek: a tiszta erkölcs, Isten parancsolatait megtartó egyéni és családi életfolytatás, puritán ételszemlélet a társadalmi, a gazdasági és az egyházi élet területén. Ez az a magatartásforma, amely a haza, az egyház és a társadalom boldogulásáért való fáradozást és áldozatkészséget a sajátja elé tudja helyezni.

Dr. Ágoston István György

Honismeret – határok nélkül

Csaknem egyéves előkészítő munka után, 2000. június 25. – július 2. között rendeztük meg a Budapesti Farsori Református Egyházközség „Isten tábora” nevet viselő tahitófalusi konferenciát a I. Kárpát-medencei Református Honismereti Gyermektábort. Több mint fél-száz, 8-12 éves gyermek – akinek mintegy hattizede jelenlegi határainkon kívülről érkezett –, és kilenc – közöttük erdélyi, délvidéki, illetve horvát-baranyai – pedagógus, lelképásztor alkotta a szűkebben vett táborozók csoportját.

Előzetes célkitűzésünket – Istennek hála –, úgy véljük, maradéktalanul sikerült teljesítenünk. A reggeli, napközbeni és esti áhítatok során, továbbá a bibliaismereti vetélkedő révén folyamatosan érvényesült a *református* jelleg, a lelkigondozás, amelyből egyébként a négy jelenlévő lelképásztor (Somogyi Péter – Budapest, Réti Katalin – Szabadka, Sándor Attila – Sövényfalva és Varga György – Csúza) mellett hitoktatók és a pedagógusok is kivették a részüket. Míután hat határon túli régióból és az anyaországból érkezett gyermekek voltak jelen, s kovácsolódtak össze az egy hét alatt, a *Kárpát-medenceiség, az összetartozás tudatának erősítése* hasonlóképp kézzelfoghatóvá vált. A *honismereti* jelleg pedig a napról-napra felkeresett Duna-kanyari helyszínek történelmi, földrajzi, zenei, néprajzi mögöttesének helybéli szakemberek általi megvilágítása, s egy teljes népművészeti nap programjai során valósult meg.

Hogy a résztvevők kölcsönösen megismerjék egymást – a természetes, köztelen, személyközi beszélgetések mellett – több formáját is kerestük a bemutatkozásnak. Először a magyar nyelvterület különböző tájairól érkezett csoportok vezetői mutatták be azt a közösséget (református gyülekezetet illetve iskolát), ahonnan érkeztek, amit szemléletessé tett a kibocsátó

települések helyére a történelmi Magyarország térképén elhelyezett nemzetiszínű zászlócska. Ezt követte a résztvevők egyéni bemutatkozása, végül pedig szinte minden napra elosztva, helytörténeti, irodalmi ismertetést, műsort adtak a csallóközi Alistál és a Hont megyei Dacsókeszi, a kárpátaljai Nagyszöllős, a székelyföldi Sövényfalva, a délvidéki Szabadka és Maradék, a baranyai Vörösmart és az ausztriai Bécs magyar gyermekei.

Nap mint nap más helyszínekre kirándulva táruktak föl a gyermekek és kísérőik előtt a Szentendrei-sziget, a Pilis és a Börzsöny szépségei. *Tahitótfalun* a helybéli lelkesz névilágította meg sokoldalúan a település és az egyházközösség történetét. *Kisorozsiban* páratlan élmények részesei lehettünk: megtekinthettük a szigetcsúcsot, ahol a Duna a szentendrei és váci ágra, kétfelé válik; a parókia udvarán ácsolt színpadon pedig láthattuk Illés Lajos: Betlehem csillaga című rockoperájának próbáit. A sziget erre alkalmas helyén repülőmodell-bemutatót is tartottak barátaink a táborlakók részére. *Szentendrén* Eredics Gábor, a Vujicsics-együttes vezetője volt a kalauzunk a református gimnáziumban, a szerb egyházművészeti gyűjteményben, a műemléki városrész megtekintésében. Emlékezős áhítatot tarthattunk a Szabadtéri Néprajzi Múzeum felső-tiszavidéki tájegységének református templomában, a görög katolikus templom kertjében pedig Sándor Attila nagytiszteletű úr ismertette a keleti kereszténység jellegzetességeit. A skanzen játszótérének fából készült játékaival a felszabadult kikapcsolódásra is módot adtak.

Visegrádon Jékely Endre muzeológus idézte meg nagy reneszánsz királyunk udvarának hangulatát a Mátyás király Múzeumban, a Salamon-toronyban és a fellegvárban. Gyönyörű táji környezetben még strandolásra is szakítottunk időt a Lepence-völgyben. Egy Kárpát-medencei honismereti tábor *Budapest* vonzaskörzetében nem mellőzheti programjából minden magyarok fővárosának a főlkeresését. A várbeli séta után ott lehettünk a magyar reformátusok világtalálkozója részét jelentő szoboravatáson a Kálvin-téren. Sokan először léphették át az Országház küszöbét s pillanthatták meg a Szent Koronát, meg a koronázási ékszereket. E tartalmas napot városligeti játék, a Hősök tere és a Vajdahunyadvár megtekintése zárta. A váci városnézés során Mándli Gyula könyvtárigazgató, a Honismereti Szövetség elnökhelyettese idegenvezetésével kereshettük föl a püspöki székesegyházat, ismerkedhettünk meg a település múltjával. A Börzsöny táji szépségeivel a kismaros-királyréti erdei vasútról, majd egy könnyű kirándulás révén találkozhattunk.

Isten táborában egy egész napot szenteltünk a tárgyi és szellemi népművészetnek. Dél előtt *kézműves foglalkozások* keretében kóstolhattak bele a gyermekek a csuhézés, agyagozás, batikolás, papírmunka és fonalsomózás rejtelmeibe, Bárany Mara, Laukó Éva népművészek és pedagógusaink segítségével. Délután egy fa alatt Kóka Rozália bukovinai székely *mesemondó* történeteinek kacaghattunk, később a délvidéki bánságból származó Borsi Ferenc és Papp Ágnes adott ízelítőt a magyar tájak *népzenéi és napdalkincseiből*. Ugyanők este *táncház* keretében tanították a sokfelől érkezett táborlakóknak a dunántúli ugrós lépéseit. Egy másik napon az *Örömhír című protestáns gyermeklap*, majd a *Duna Televízió „Ami igaz, az igaz”* című gyermekműsorának *szerkesztőivel* találkoztunk. S mint minden hasonló táborozás, a miénk is tábortüzzel, szalonnasütéssel zárult, kiegészítve a gyermekek kötetlen búcsúestjével, ahol a legkülönbözőbb műfajokban megmutathatta, ki mit tud. A tábor a Budapest fador református templomban istentisztelettel zárult, aminek keretében rövid beszámolókat tarthattunk a hét történeteiből, és elénekeltük „tábori himnuszunkat”: Horváth Sándor és Ivaskovics József kárpátaljai szerzők „Mert a haza nem eladó...” kezdetű, megzenésített versét.

A tábor hazai résztvevőitől csak jelképes, szerény költség-hozzájárulást kértünk, határainkon túli testvéreink térítésmentesen voltak a vendégeink. Hogy mindez megvalósulhatott, pályázatok és intézmények, szervezetek, alapítványok, magánszemélyek adományai, kedvezményei révén teremtettük meg a kiadások anyagi fedezetét. A több tucat támogató önzetlen segítőkészségéért ezúton is köszönetet mondunk. Jóvóltukból minden egyes közösség értékes könyv-, videó- és hangkazetta, CD-ajándékkal térhetett haza, de az egyes gyermekek is vihettek magukkal honismereti és hitéleti olvasnivalót.

Reményeink szerint az I. Kárpát-medencei Református Honismereti Gyermektábort továbbiak követik majd, és pedig változó helyszíneken. Nagy örömről szóló az utolsó este az erdélyi csoportvezető bejelentése, miszerint nagy valószínűséggel jövő nyáron Szovátán folytatódhat a sor. Adja Isten, hogy így legyen – az első tábor tapasztalatait (beleértve a forrásokhoz való hozzájárulás „módszertanát” is) a rendezők örömmel a rendelkezésükre bocsátják.

Dr. Székely András Bertalan